

SZKOLENIE RATOWNIKÓW WODNYCH W POLSCE W ODNIESIENIU DO POTENCJALNYCH DZIAŁAŃ RATOWNICZYCH

TRAINING FOR WATER RESCUERS IN POLAND WITH REGARD TO POTENTIAL RESCUE ACTIVITIES

**Andrzej Ostrowski¹, Arkadiusz Stanula², Aleksander Skaliy³, Wojciech Wiesner⁴,
Dariusz Skalski⁵, Tadeusz Ambroży⁶, Przemysław Stelmach⁷, Tulegen Botagariev³**

¹Instytut Nauk o Sporcie, Zakład Sportów Wodnych Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

²Instytut Nauk o Sporcie, Zakład Pływania i Ratownictwa Wodnego, Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

³K.Zhubanov Aktobe Regional University

⁴Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

⁵Zakład Pływania i Ratownictwa Wodnego Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

⁶Instytut Nauk o Sporcie, Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

⁷Skola Doktorska, Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

Razem: Liczba znaków: 51762 (ze streszczeniami)

Total: Number of characters: 51762 (with abstracts)

Słowa kluczowe: organizacja ratownictwa wodnego, sprzęt ratowniczy bezpieczeństwo na obszarach wodnych

Keywords: organization of water rescue, rescue equipment safety in water areas

Streszczenie

Wypadki w środowisku wodnym jako nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które wystąpiło podczas pływania, kąpienia się lub uprawiania sportu lub rekreacji na obszarach wodnych, skutkują naruszeniem czynności narządu ciała, rozstrojem zdrowia, a nawet śmiercią. W celu ich ograniczenia w Polsce wprowadzono uregulowania prawne i powołano odpowiednie służby i instytucje. Określono między innymi warunki bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych oraz zakres obowiązków i uprawnień podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego.

Celem opracowania jest analiza wytycznych dla programu szkolenia ratowników wodnych do pełnienia funkcji i służby w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych, w zakresie umiejętności ratowniczych, stosowania sprzętu ratowniczego stanowiącego wyposażenie jednostek ratowniczych i wyznaczonych obszarów wodnych. Krytyczna analiza obowiązujących aktów prawnych może przyczynić się do weryfikacji programu szkolenia ratowników wodnych i wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych i jednostek interwencyjnych w odniesieniu do potencjalnych czynności ratowniczych ujętych w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

Na podstawie analizy y dokumentów urzędowych stwierdzono, że:

1. W Polsce są dobre przepisy prawne z zakresu organizacji ratownictwa wodnego, gdzie podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego odpowiadają za bezpieczeństwo i ratownictwo wodne, a w sytuacjach kryzysowych i nagłych uruchamiane są organy administracji państwowej, funkcjonującej w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

2. Program szkolenia ratowników wodnych przygotowuje kadry w zakresie większości działań ratowniczych na obszarach wodnych, jednak nie we wszystkich potencjalnych przypadkach ratowniczych, wynikających z zagrożeń.

3. Stosowany w szkoleniu ratowniczym sprzęt ratowniczy w wielu przypadkach nie ma odniesienia do jego zastosowania w wyposażeniu obszarów wodnych, dlatego też należy zweryfikować zarówno wymogi w tym zakresie na szkoleniu ratowniczym, jak też w wyposażeniu obszarów wodnych.

Summary

Accidents in the aquatic environment, as a sudden event caused by an external cause, that occur while swimming, bathing or playing sports or recreation in water areas, result in disturbance of bodily functions, health disturbance and even death. In order to limit them, abducted regulations were introduced in Poland and appropriate services and institutions were established. The safety conditions for people swimming, bathing or practicing sports or recreation in water areas, as well as the scope of duties and rights of entities authorized to perform water rescue, were defined.

The aim of the study is to analyze the training of lifeguards to perform functions and services in relation to potential rescue actions, in the field of rescue skills, the use of rescue equipment constituting the equipment of rescue units and designated water areas. Critical analysis of the legal acts in force may contribute to the verification of the lifeguard training program and the equipment of designated water areas and intervention units in relation to potential rescue activities included in the Act of 18 August 2011 on the safety of people in water areas.

Based on the y analysis of official documents, it was found that:

1. In Poland, there are some good regulations in the field of water rescue competences, where entities authorized to perform water rescue are responsible for safety and water rescue, and in crisis and emergency situations the state administration bodies operating in the National Fire and Rescue System are activated.
2. The water rescuers training program prepares staff for most rescue operations in water areas, but not in all potential rescue cases resulting from threats.
3. Rescue equipment used in rescue training in many cases does not refer to its use in the equipment of water areas, therefore it is necessary to verify both the requirements in this respect during the rescue training and in the equipment of water areas.

Wprowadzenie

Polska jest krajem, gdzie występuje wiele akwenów, na których w okresie letnim spędza czas wolny duża rzesza społeczeństwa. Wiąże się to z pływaniem, kąpielą i uprawianiem sportów wodnych. Poza tym w wielu miastach i osiedlach funkcjonują pływalnie i parki wodne przeznaczone do uprawiania aktywności w wodzie przez cały rok. Środowisko wodne nie jest naturalnym dla człowieka, więc przebywanie w nim wymaga ostrożności, a przede wszystkim umiejętności pływackich, ograniczających wypadki tonięcia. Wypadki w środowisku wodnym rozumiane są jako nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które wystąpiło podczas pływania, kąpienia się lub uprawiania sportu lub rekreacji na obszarach wodnych, którego następstwem może być naruszenie czynności narządu ciała, rozstrój zdrowia, a nawet śmierć. W celu ich ograniczenia prowadzi się działania ratownicze, polegające w szczególności na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym (Ostrowski i in. 2008).

Działania ratownicze, w tym w zakresie szkolenia ratowniczego są uregulowane prawnie. W ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych określono między innymi warunki bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych oraz zakres obowiązków i uprawnień podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego. Zdefiniowano w niej miejsce wykonywania ratownictwa wodnego – są to obszary wodne do których zaliczono wody śródlądowe w rozumieniu art. 19 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne oraz wody przybrzeżne w rozumieniu tej ustawy, w pasie nieprzekraczającym jednej mili morskiej od linii brzegu, a także kąpielisko, miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, pływalnie oraz inne obiekty dysponujące nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości powyżej 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m. Kąpielisko, miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, pływalnie oraz inne obiekty dysponujące nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości powyżej 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m

zdefiniowano jednocześnie jako wyznaczone obszary wodne. W związku z tym ustalono definicję ratownictwa wodnego – jest to prowadzenie działań ratowniczych, polegających w szczególności na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym.

W ramach ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych określono zakres czynności do zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach wodnych, które polegają na:

- 1) dokonaniu, we współpracy z policją i działającymi na danym terenie podmiotami analizy zagrożeń, w tym identyfikacji miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpienia się, uprawiania sportu lub rekreacji,

- 2) oznakowaniu i zabezpieczeniu terenów, obiektów i urządzeń przeznaczonych do pływania, kąpienia się, uprawiania sportu lub rekreacji na obszarach wodnych,

- 3) prowadzeniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa na obszarach wodnych, polegających w szczególności na:

- a) oznakowaniu miejsc niebezpiecznych,

- b) objęciu nadzorem, we współpracy z policją i podmiotami, miejsc niebezpiecznych, w tym miejsc zwyczajowo wykorzystywanych do kąpieli,

- c) uświadamianiu zagrożeń związanych z wykorzystywaniem obszarów wodnych, w szczególności prowadzeniu akcji edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej,

- 4) informowaniu i ostrzeganiu o warunkach pogodowych oraz innych czynnikach mogących powodować utrudnienia lub zagrożenia dla zdrowia lub życia osób,

- 5) zapewnieniu warunków do organizowania pomocy oraz ratowania osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

Określono, że w ramach ratownictwa wodnego podejmowane są działania ratownicze, polegające w szczególności na (art. 13):

- 1) przyjęciu zgłoszenia o wypadku lub zagrożeniu,

- 2) dotarciu na miejsce wypadku z odpowiednim sprzętem ratunkowym,

- 3) udzielaniu kwalifikowanej pierwszej pomocy,

- 4) zabezpieczeniu miejsca wypadku lub zagrożenia,

- 5) ewakuacji osób z miejsca stanowiącego zagrożenie dla życia lub zdrowia,

- 6) transporcie osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia, lub zdrowia na obszarze wodnym do miejsca, gdzie jest możliwe podjęcie medycznych czynności ratunkowych przez jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, o których mowa ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, po uprzednim uzgodnieniu miejsca przekazania z dysponentem jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego,

- 7) poszukiwaniu osób zaginionych na obszarze wodnym.

Do wykonywania ratownictwa wodnego są upoważnione podmioty, które uzyskały zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych na wykonywanie ratownictwa wodnego oraz wpis do rejestru jednostek współpracujących z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego. Wiesner i in. 2017). Zadania podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego:

- 1) organizują, kierują, koordynują i bezpośrednio prowadzą działania ratownicze w ramach ratownictwa wodnego,

2) prowadzą działalność profilaktyczną i edukacyjną dotyczącą bezpieczeństwa na obszarach wodnych,

3) prowadzą dokumentację działań ratowniczych, w tym rejestr działań ratowniczych,

4) ujawniają zagrożenia w zakresie bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych,

5) przekazują informację o zagrożeniach właściwej radzie gminy.

W podmiotach uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego czynności zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach wodnych i działania ratownicze wykonują ratownicy wodni. Ratownikiem wodnym jest osoba, która:

1) posiada wiedzę i umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego i technik pływackich,

2) posiada co najmniej jedną z innych kwalifikacji przydatnych w ratownictwie wodnym, do prowadzenia działań ratowniczych wymienionych

3) spełnia wymagania określone w ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym dla lekarza systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, pielęgniarki systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, ratownika medycznego realizujących doskonalenie zawodowe lub ratownika;

4) jest zatrudniona lub pełni służbę w podmiocie uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego lub jest członkiem tego podmiotu.

Do obowiązków ratowników wodnych należy w szczególności wykonywanie działań ratowniczych, o których mowa w art. 13, oraz:

1) obserwowanie wyznaczonego obszaru wodnego, niezwłoczne reagowanie na każdy sygnał wzywania pomocy oraz podejmowanie akcji ratowniczej, zapobieganie skutkom zagrożeń;

2) przegląd stanu urządzeń i sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego;

3) określanie głębokości wyznaczonego obszaru wodnego;

4) kontrola stanu urządzeń oraz sprzętu, które zapewniają bezpieczeństwo osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport, lub rekreację;

5) wywieszanie na maszcie odpowiednich flag informacyjnych;

6) sygnalizowanie, za pomocą urządzeń alarmowych, naruszeń zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego w szczególności granicy strefy dla umiejących pływać, a w kąpieliskach także nadchodzącej burzy;

7) reagowanie na przypadki naruszania zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego;

8) wpisywanie na tablicy informacyjnej temperatury wody, powietrza oraz innych aktualnych informacji w szczególności dotyczących nagłych zmian warunków atmosferycznych;

9) niezwłoczne informowanie zarządzającego, o którym mowa w art. 21 ust. 1, oraz swojego przełożonego o zagrożeniach bezpieczeństwa osób przebywających na obszarze wodnym;

10) bieżące dokumentowanie prowadzonych działań ratowniczych.

Na podstawie powyższych zapisów w Polsce ratownictwo wodne realizują podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego, poprzez bezpośredni nadzór i interwencje w przypadku zauważenia zagrożenia zdrowia lub życia osób przebywających na wyznaczonych obszarach wodnych oraz specjalistyczne służby ratownicze tworzące tzw. grupy operacyjne i interwencyjne, które po przyjęciu zgłoszenia o wypadku lub zagrożeniu przystępują do interwencji na obszarach wodnych.

Celem opracowania jest analiza szkolenia ratowników wodnych do pełnienia funkcji i służby w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych, w zakresie umiejętności ratowniczych, stosowania sprzętu ratowniczego stanowiącego wyposażenie jednostek ratowniczych i wyznaczonych obszarów wodnych. Krytyczna analiza obowiązujących aktów prawnych może przyczynić się do weryfikacji programu szkolenia ratowników wodnych i wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych i jednostek interwencyjnych w odniesieniu do potencjalnych czynności ratowniczych ujętych w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych. W związku z tym postanowiono dokonać analizy zgodności zapisów w aktach prawnych w zakresie kształtowania na kursach szkoleniowych wiedzy u umiejętności w odniesieniu do potencjalnych czynności ratowniczych na obszarach wodnych

oraz kształtowania umiejętności posługiwania się sprzętem ratowniczym w odniesieniu do wyposażenia obszarów wodnych.

Materiał i metody

Materiałem do badań były akty prawne i literatura przedmiotu w zakresie funkcjonowania ratownictwa wodnego w Polsce. Do analizy materiału zastosowano metodę analizy dokumentów urzędowych (ustaw, rozporządzeń, zarządzeń, programów szkoleniowych) i literatury przedmiotu z zakresu ratownictwa wodnego. Program szkolenia ratowniczego w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych poddano hermeneutycznej analizie i interpretacji poszukując ograniczeń w skutecznym funkcjonowaniu ratownictwa wodnego w Polsce (Korzeniowski 2013).

Poddano analizie następujące akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych,
- ✓ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne,
- ✓ Rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym.
- ✓ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego,
- ✓ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 2012 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne.

Wyniki

1. System ratownictwa wodnego w Polsce

Ratownictwo wodne w Polsce jest realizowane na wszelkich obszarach wodnych, w tym objętych powodzią lub zalaniem, a także na obszarach zalodzonych. Jednostkami współpracującymi w systemie bezpieczeństwa kraju w zakresie ratownictwa wodnego są służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowia i życia, w szczególności:

- jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej,
- jednostki ochrony przeciwpożarowej włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego,

- podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego,
- inne jednostki podległe lub nadzorowane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Ministra Obrony Narodowej (KG PSP 2013).

Ratownictwo wodne na wyznaczonych obszarach wodnych, do których zalicza się kąpielisko, miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, pływalnię oraz inne obiekty dysponujące nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości powyżej 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m zgodnie z ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych mogą wykonywać podmioty, jeżeli uzyskały zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Ratowanie tonących i ofiar wypadków poza wyznaczonymi obszarami wodnymi realizowane jest przez służby tworzące Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. W ramach tego systemu działa Centrum Powiadamiania Ratunkowego (CPR), Głównym zadaniem CPR jest przyjmowanie (numery telefonów 999, 998, 997 i 112), analizowanie i wysyłanie przez dyspozytorów w miejsca zagrożeń i wypadków odpowiednich służb. W CPR najczęściej działają razem służby dyspozytorskie straży pożarnej, policji i pogotowia ratunkowego. Po przyjęciu zgłoszenia przez CPR w akcji ratunkowej uczestniczą przynajmniej trzy zasadnicze służby: policja, straż pożarna i pogotowie ratownictwa medycznego. Udział mogą brać także zespoły innych formacji ratowniczych i służb komunalnych oraz socjalnych (Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego).

Zapewnienie bezpieczeństwa na obszarach wodnych w zakresie zarządzania kryzysowego polega w szczególności na dokonaniu we współpracy z policją i działającymi na danym terenie podmiotami analizy zagrożeń, w tym identyfikacji miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpania się, uprawiania sportu lub rekreacji. Zakres możliwych do realizacji podstawowych i specjalistycznych czynności ratowniczych **na obszarach wód śródlądowych** należy do podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego w myśl ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, natomiast **wód morskich**, należy do podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa na morzu w myśl ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim.

W strukturach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej (PSP) tworzy specjalistyczne grupy wodno-nurkowe, którymi dysponuje właściwy terytorialnie Komendant Powiatowy lub Miejski PSP, we współpracy z WOPR i podmiotami ratowniczymi oraz ze służbami zobowiązanymi do prowadzenia działań ratowniczych na obszarach wodnych. Wewnętrznym dokumentem regulującym funkcjonowanie ratownictwa wodnego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym są zatwierdzone przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej „Zasady organizacji ratownictwa wodnego w KSRG”, według których działania ratownicze na obszarach wodnych, realizuje się w zakresie:

✓ **podstawowym** – obejmującym czynności ratownicze wykonywane na powierzchni obszarów wodnych (załodzonych), przez wszystkie jednostki ratowniczo-gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej (PSP), a także przez inne podmioty ratownicze deklarujące w gotowości operacyjnej zdolność do realizacji zadań według posiadanych możliwości organizacyjno-sprzętowych i wyszkolenia, w systemie całodobowym i całorocznym,

✓ **specjalistycznym** – przez specjalistyczne grupy ratownictwa wodno-nurkowego PSP i inne podmioty KSRG, których wyposażenie i wyszkolenie

ratowników pozwalają realizować w systemie całodobowym i całorocznym podstawowe i specjalistyczne czynności ratownicze na powierzchni oraz w toni lub na dnie obszaru wodnego.

Ratownictwo wodne w KSRG organizują właściwi terytorialnie komendanci PSP, w oparciu o plany ratownicze i sieć jednostek ratownictwa specjalistycznego, uwzględniając współpracę z podmiotami ratowniczymi i służbami zobowiązanymi do prowadzenia działań ratowniczych na obszarach wodnych. Planowanie przedsięwzięć w zakresie ratownictwa wodnego w KSRG poprzedzone jest oceną wniosków, wynikających z analizy zagrożeń i ryzyka dokonanej w oparciu o „Metodykę oceny zagrożenia gminy i powiatu” (KG PSP 2013).

2. Szkolenie w zakresie umiejętności i wiedzy w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych na obszarach wodnych

Odbycie szkolenia z zakresu ratownictwa wodnego jest obowiązkowe i realizowane przez podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego na podstawie ramowego programu szkolenia w wymiarze co najmniej 63 godzin, w tym 20 z teorii. Szkolenie kończy się egzaminem z zakresu wiedzy i umiejętności objętych programem szkolenia, przeprowadzanym przez komisję egzaminacyjną. Do egzaminu praktycznego przystępuje się po uzyskaniu pozytywnego wyniku z egzaminu teoretycznego. Analizę treści ćwiczeń praktycznych na kursie z ratownictwa wodnego w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych przedstawiono w tab. 1.

Tabela. 1. Treści ćwiczeń praktycznych na kursie z ratownictwa wodnego w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych

Treści programu szkolenia	Uwagi w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych
Posługiwanie się sprzętem ratowniczym	1. Użytkowanie ratowniczej łodzi wiosłowej, korzystanie z koła ratunkowego, pasa ratunkowego, liny asekuracyjnej, żerdzi rzutki stanowiących wyposażenie wyznaczonych obszarów wodnych lub jednostek interwencyjnych na obszarach wodnych jest zasadne. 2. Użytkowanie linki ratowniczej, bojki ratowniczej SP, deski ratowniczej, jest uzasadnione, ale nie stanowią one wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych, 3. Użytkowanie deski ortopedycznej, jest uzasadnione, szczególnie przez jednostki interwencyjne, jednak w programie nie przewidziano, np. szkolenia na ratowniczych łodziach motorowych.
Pływanie, skoki ratownicze, nurkowanie ratownicze, opanowanie, ułożenie, holowanie, ewakuacja.	Wchodzą w zakres bezpośredniej akcji ratunkowej na wyznaczonych obszarach wodnych. Czynności te są uzasadnione.
Wiedza z podstaw prawnych funkcjonowania ratownictwa, organizacji ratownictwa, specyfiki obszarów wodnych i prowadzonych tam działań.	Stanowi podstawową wiedzę związaną z działaniami ratowniczymi, jej treści są uzasadnione.
Dokumentacja działań ratowniczych.	Dokumentacja działań ratowniczych jest niezbędna, zarówno na wyznaczonych obszarach wodnych, jak też na obszarach wodnych.

Uwagi: Treści szkolenia nie ujęte lub niejednoznacznie określone w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych ujętych w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych to:

1) przyjęcie zgłoszenia o wypadku lub zagrożeniu – dotyczy funkcjonowania grup interwencyjnych, a nie ratowników wodnych zatrudnionych na wyznaczonych obszarach wodnych,

2) dotarcie na miejsce wypadku z odpowiednim sprzętem ratunkowym – należy odróżnić dotarcie do miejsca wypadku i użytkowanego sprzętu na wyznaczonych obszarach wodnych od interwencji po uzyskaniu zgłoszenia o wypadku, organizacji wyjazdu, dojazdu, zastosowania sprzętu ratowniczego związanego z dopłynięciem i działaniem ratowniczym,

3) udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy – we wszystkich przypadkach i miejscach możliwość udzielania pomocy poszkodowanemu są niezbędne,

4) zabezpieczenie miejsca wypadku lub zagrożenia nie jest w programie szkolenia ratowniczego, dotyczy działania grup interwencyjnych i specjalistycznego doszkolenia,

5) ewakuacja osób z miejsca stanowiącego zagrożenie dla życia lub zdrowia – dotyczy zarówno ewakuacji poprzez akcję bezpośrednią na wyznaczonym obszarze wodnym, co jest realizowane w ramach szkolenia ratowniczego, jak też ewakuacji w przypadku zdarzeń losowych, co stanowi treści teoretyczne szkolenia,

6) transport osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia, lub zdrowia na obszarze wodnym do miejsca, gdzie jest możliwe podjęcie medycznych czynności ratunkowych przez jednostki systemu po uprzednim uzgodnieniu miejsca przekazania z dysponentem jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego pokrywa się częściowo z czynnościami ewakuacji i wymaga posiadania stosownych uprawnień do transportu,

7) poszukiwanie osób zaginionych na obszarze wodnym – są to częściowe ćwiczenia z nurkowaniem na wyznaczonych obszarach wodnych, w programie szkolenia nie ma treści o poszukiwaniu na obszarze wodnym,

Oprócz działań ratowniczych w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych określono także ratownicze czynności profilaktyczne. Zaliczono do nich:

1) obserwowanie wyznaczonego obszaru wodnego, niezwłoczne reagowanie na każdy sygnał wzywania pomocy oraz podejmowanie akcji ratowniczej, zapobieganie skutkom zagrożeń;

2) przegląd stanu urządzeń i sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego;

3) określanie głębokości wyznaczonego obszaru wodnego;

4) kontrola stanu urządzeń oraz sprzętu, które zapewniają bezpieczeństwo osób pływających, kąpiących się lub uprawiających sport, lub rekreację;

5) wywieszanie na maszcie odpowiednich flag informacyjnych;

6) sygnalizowanie, za pomocą urządzeń alarmowych, naruszeń zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego w szczególności granicy strefy dla umiających pływać, a w kąpieliskach także nadchodzącej burzy;

7) reagowanie na przypadki naruszania zasad korzystania z wyznaczonego obszaru wodnego;

8) wpisywanie na tablicy informacyjnej temperatury wody, powietrza oraz innych aktualnych informacji w szczególności dotyczących nagłych zmian warunków atmosferycznych;

9) niezwłoczne informowanie zarządzającego oraz swojego przełożonego o zagrożeniach bezpieczeństwa osób przebywających na obszarze wodnym.

Wszystkie wymienione powyżej są zasadne i w wielu wypadkach warunkują bezpieczne korzystanie z obszarów wodnych, ograniczając jednocześnie liczbę interwencji ratowniczych i nieszczęśliwych wypadków.

Egzamin praktyczny, kończący szkolenie obejmuje wykazanie się umiejętnościami, których przydatność w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Sprawdziany końcowe egzaminu na ratownika wodnego i ich potencjalna przydatność do działań ratowniczych na obszarach wodnych

Sprawdziany końcowe/ potencjalna przydatność	Obszar wodny	Wyznaczone obszary wodne			
		PŁ	KŚ	KM	MO
1. 400 m w 8 min	nie	nie	tak	tak	tak
2. Nurkowanie 25 m	nie	tak	nie	nie	nie
3. Pływ rat. 25 m w 55 s.	nie	tak	tak	tak	tak
4. Łódź rat. 2.40 min	nie	nie	tak	tak	tak
5. Akcja ratownicza	nie	tak	tak	tak	tak
6. Holowanie 150 m	nie	nie	tak	tak	tak
7. Wyciągnięcie z wody - zasięg pow. 30 cm	tak	tak	tak	tak	tak

PŁ – pływalnie, KŚ – kąpieliska śródlądowe, KM – kąpieliska morskie, MO – miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, pkt 1–3, przeprowadza się na pływalni, pkt 4, przeprowadza się na wodach otwartych, pkt 5–7, przeprowadza się na wodach otwartych lub na pływalni.

Uwagi:

1) **przeplnięcie sposobem dowolnym po skoku startowym 400 m** w czasie nie dłuższym niż 8 min: jest słuszne, jeśli traktuje się ten sprawdzian jako ogólne umiejętności w pływaniu, gdyż takich dystansów do pokonania nie mają ratownicy w swoich działaniach,

2) **przeplnięcie dystansu 25 m pod lustrem wody** z wydobyciem dwóch przedmiotów leżących w odległości od 2 m do 2,5 m po obu stronach linii pływnięcia. Sprawdzian wydaje się słuszny, ale w pracy na pływalniach nie jest wymagana taka odległość. Na wodach otwartych winna być realizowana w sprzęcie ABC na głębokości do 4,5 m.

3) **przeplnięcie sposobem ratowniczym** (z głową nad powierzchnią wody) dystansu 50 m w czasie poniżej 55 s, – wydaje się, że ten sprawdzian nie jest przydatny na pływalniach, gdyż nie ma tam potrzeby pokonywania takich dystansów, natomiast na wyznaczonych śródlądowych i morskich obszarach wodnych powinien być realizowany z użyciem płetw, korzystniej w ABC,

4) **przeplnięcie w czasie nie dłuższym niż 2 min 40 s ratowniczą łodzią wiosłową lub kajakiem** za pomocą dwóch wiosł dystansu 75 m w linii prostej do boi (pławy), dopłynięcie do niej rufą i na powrót do miejsca startu za pomocą jednego wiosła - świadczy o umiejętnościach manewrowania i skutecznym pływaniu łodzią wiosłową, jednak brakuje sprawdzianu umiejętności wyciągania osoby poszkodowanej na pokład jednostki, nie jest także przewidziane udzielanie KPP na jednostce

wiosłowej, nie wiadomo w jaki sposób należy traktować kajak jako jednostkę ratunkową, jak pływać za pomocą dwóch wiosł, i jak pływać z jednym wiosłem kajakiem, skoro ma tylko jedno wiosło, jak dotknąć boje rufą i czemu ma to służyć, łączenie takiego samego zadania na dwóch różnych jednostkach, przy jednakowym opisie zadania jest błędne,

5) **przeprowadzenie symulowanej akcji ratowniczej**, polegającej na przepłynięciu dystansu co najmniej 20 m, wydobyć manekina położonego na dnie i holowanie go **w pasie ratowniczym** do brzegu na dystansie 20 m; sprawdzian jest dobry, jednak mogą być wyznaczone obszary wodne, gdzie nie muszą być na wyposażeniu pasy ratunkowe, gdyż są opcjonalne z kołem ratunkowym, np. na kąpieliskach śródlądowych i wyznaczonych obszarach wodnych okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

6) **holowanie tonącego bez przerwy na dystansie 150 m** z zastosowaniem trzech sposobów holowania – każdy na dystansie 50 m - sprawdzian z założenia słuszny, ale należy uszczegółowić, czemu ma służyć, w tym zapisie wydaje się sprawdzianem wytrzymałości pływackiej,

7) **wyciągnięcie na brzeg o wysokości co najmniej 30 cm od lustra wody** lub na pokład łodzi osoby poszkodowanej i na ułożeniu jej w pozycji umożliwiającej udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy – jest alternatywą i nie ma uszczegółowienia na jaką łódź, wydaje się, że łódź ratowniczą wiosłową lub motorową, należy zaznaczyć, że większość łodzi ratowniczych nie dysponuje pokładem do wykonywania KPP, a zadanie polega tylko na ułożeniu, a nie wykonaniu czynności KPP, poza tym nie ma sprawdzianów z użyciem łodzi ratowniczej motorowej. Posiadanie uprawnień motorowodnych przez ratowników wodnych jest opcjonalne, chociaż łódź ta stanowi wyposażenie kąpielisk jedna na 400 m linii brzegowej. Należy także mieć na uwadze, że posiadanie uprawnień motorowodnych nie musi iść w parze z umiejętnościami udzielania pomocy osobom zagrożonym utonięciem.

Uwaga ogólna: Co to są wody otwarte w odniesieniu do Ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych i Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

Egzamin praktyczny kończący szkolenie obejmuje wykonanie przez osobę zdającą czterech zadań polegających na przeprowadzeniu:

1) **symulowanej akcji ratowniczej, przy użyciu sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego**, do osoby tonącej aktywnej na odległości co najmniej 10 m i głębokości co najmniej 1,60 m,

uwaga: sprawdzian zasadny, należy jednak podać jaki sprzęt ratowniczy i jakie znaczenie ma głębokość wody, skoro osoba tonąca aktywna jest na powierzchni,

2) **symulowanej akcji ratowniczej, przy użyciu sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego**, do osoby tonącej pasywnej (Pia 1999) na odległości co najmniej 80 m i głębokości co najmniej 1,60 m,

uwaga: jak wyżej, jednak należy mieć na uwadze, że kąpielisko może mieć tylko 50 m od linii brzegowej, na jego końcu, patrząc od brzegu może być głębokość 4 m i skoro jest to osoba pasywna, to prawdopodobnie jest pod wodą, chyba, że uległa wypadkowi i jest na powierzchni wody nieprzytomna, lub jest wyposażona w indywidualny środek wypornościowy typu kamizelka asekuracyjna lub ratunkowa należy zaznaczyć, że zajęcia zorganizowane, w tym sprawdziany należy prowadzić w wyznaczonych obszarach wodnych, czyli w odległości do 50 m od linii brzegowej.

3) **20-minutowych zajęć teoretycznych dla grupy co najmniej pięcioosobowej** na temat określony przez komisję, z zakresu objętego ramowym programem szkolenia ratowników wodnych,

uwaga: założenie słuszne w przygotowaniu do prowadzenia działań profilaktycznych ratownika wodnego, jednak tematyka powinna korelować z aspektami profilaktyki ratowniczej a nie z całym programem szkolenia,

4) **20-minutowych zajęć praktycznych** z grupą co najmniej pięcioosobową na temat określony przez komisję, z zakresu objętego ramowym programem szkolenia ratowników wodnych,

uwaga – nie jest jasne jaki jest cel tych zajęć praktycznych wystąpień.

Uwaga ogólna: Co należy rozumieć „sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego”, czy stosowanego w trakcie szkolenia czy w odniesieniu do wyposażenia obszarów wodnych?

3. Szkolenie w zakresie użytkowania sprzętu ratowniczego w odniesieniu do potencjalnych działań ratowniczych na obszarach wodnych

W programie szkolenia ratowniczego przewidziano użytkowanie sprzętu wykorzystywanego do ratownictwa wodnego, dlatego też dokonano analizy wyposażenia obszarów wodnych w powyższy sprzęt. Zobrazowano to w tabeli 3 i opisano poniżej w postaci uwag.

Tabela 3. Wyposażenie ratownicze obszarów wodnych w odniesieniu do potencjalnych miejsc działań ratowniczych

Sprzęt ratowniczy	KŚ, KM	KO	PŁ	IB	PJI
Rat. łódź mot	co 400 m	brak	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
Rat. łódź wiosł.	co 100 m	co 100 m	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
Koło rat. z linką	wymiennie, co 50 m	co 50 m	wymiennie: 2 do 50 m 4 pow. 50m	wymiennie 4 na 300 m ² 2 na kolejne 300 m ²	tak
Pasy ratownicze	wymiennie co 50 m	brak	wymiennie 2 do 50 m 4 pow.	brak	brak
Żerdź ratownicza 4 m	z pomostami 2 szt.	z pomostami, 2 szt.	2 do 50 m 4 pow.	4 na 300 m ²	bosak
Liny 80 m z zasobnikiem	co 100 m	co 100 m	brak	brak	brak
Tuba głosowa	na każdym stanowisku	brak	brak	brak	tak
Tablica informacyjna	1	brak	brak	brak	nie dotyczy
Sygnał akustyczny	na każdym stan.	na każdym stanowisku	na każdym stanowisku	na każdym stan.	tak
System łączności	po między stanowiskami	brak	brak	brak	tak
Rzutki ratunkowe	dla każdego ratownika	dla każdego rat.	brak	brak	brak
Lornetka	na każdym stanowisku	1 szt.	brak	brak	brak
ABC	dla każdego ratownika	dla każdego rat.	brak	brak	tak
Stanowisko ratownicze	co 100 m	brak	brak	brak	Nie dotyczy
Maszt z flagami	na każdym stanowisku	1	brak	brak	Nie dotyczy
Sprzęt medyczny	1 kpl.	1 kpl.	1 kpl.	1 kpl.	1 kpl.

PŁ – pływalnie, KŚ – kąpieliska śródlądowe, KM – kąpieliska morskie, MO – miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, IB – inne baseny, PJI – pływająca jednostka interwencyjna.

Uwagi:

1) obowiązek wyposażenia kąpielisk w łodzi motorowe – jedna na 400 m linii brzegowej dotyczy prawdopodobnie sąsiadujących ze sobą kąpielisk morskich, gdyż na wodach śródlądowych takie obiekty nie występują. Mimo powyższego przepisu prawnego wielu właścicieli kąpielisk śródlądowych dysponuje łodziami motorowymi. Dysponują nimi także właściciele portów i przystani, w okolicach których uprawiane są różne formy sportów wodnych. Stosowanie ratowniczych łodzi motorowych jest powiązane z możliwością szybkiej interwencji od strony wody, poszukiwaniem i ratowaniem poszkodowanych, szczególnie, że kąpieliska morskie nie są wydzielone linami z pływakami, lecz tylko bojami. Ratownicy wodni powinni dysponować specjalistycznymi łodziami ratowniczymi, które zostały zakwalifikowane do kategorii patrolowych przez jednostkę notyfikowaną w Komisji Europejskiej pod numerem 1463, czyli Polski Rejestr Statków w Gdańsku. Łodzie te spełniając normy kwalifikacyjne w procesach oceny zgodności i certyfikacji wyrobów uzyskały klasę i zostały umieszczone w bazie danych tego Rejestru (www.prs.pl/certyfikacja-wyrobow.html). Klasa łodzi to zgodność konstrukcji, wykonania i stanu łodzi z właściwymi wymaganiami przepisów klasyfikacyjnych, potwierdzona nadaniem symbolu klasy i wydaniem Świadectwa klasy łodzi, umożliwiające łodzi żeglugę. Przepisy klasyfikacji i budowy łodzi motorowych mają zastosowanie do śródlądowych łodzi motorowych o długości mniejszej niż 20 m oraz do przybrzeżnych łodzi motorowych o długości kadłuba nie większej niż 15 m. Łódź śródlądowa to łódź motorowa uprawiająca żeglugę na akwenach administrowanych przez urzędy żeglugi śródlądowej, a łódź przybrzeżna to łódź motorowa uprawiająca żeglugę na akwenach administrowanych przez urzędy morskie (Ostrowski i in. 2017).

W rozporządzeniu nie określono jakie wymogi w zakresie parametrów, kształtów i pokładów oraz wyposażenia ma spełniać łódź ratownicza motorowa, nie jest też napisane czy to ma być łódź interwencyjna, czy stanowić ma sprzęt asekuracyjny wyznaczonego obszaru wodnego i w co ma być wyposażona.

2) miejsce wyznaczone okazjonalnie do kąpeli i inny obiekt basenowy – obowiązuje tam wyposażenie w sygnał akustyczny na każdym stanowisku ratunkowym, ale nie przewidziano stanowiska ratowniczego, należy zauważyć różne nazwy, raz stanowisko ratownicze, innym razem ratunkowe.

3) żerdzie: na basenach o łącznej powierzchni do 600 m² – 6 szt., a na pływalni np. 50 m długości i 20 m szerokości, czyli całkowitej powierzchni 1000 m² wymaga się 2 żerdzie,

4) w rozporządzeniu nie określono jakie wymogi w zakresie parametrów, kształtów i pokładów oraz wyposażenia ma spełniać łódź ratownicza wiosłowa. Nie jest napisane czy stanowią one stanowisko ratownicze. Nie podano także jakie wymogi w zakresie wyposażenia mają spełniać jednostki interwencyjne do działań na obszarach wodnych.

Po analizie wymogów związanych z wyposażeniem obszarów wodnych w sprzęt ratowniczy dokonano oceny stosowanego sprzętu ratowniczego na kursach szkoleniowych w odniesieniu do potencjalnych miejsc działań ratowniczych. Wyniki przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Sprzęt wymagany na szkoleniu ratowniczym w odniesieniu do wyposażenia potencjalnych miejsc działań ratowniczych

Sprzęt na kursie/miejsce działań	KS/KM	MO	PŁ	IB	PJI
Rzutka	tak	tak	nie	nie	tak
Koła ratunkowe	wym.	tak	wym.	wym.	tak
Linka ratownicza 15 m	nie	nie	nie	nie	nie
Lina 80 m asekuracyjna	tak	tak	tak	nie	nie
Bojka ratownicza SP	nie	nie	nie	nie	nie
Pas ratunkowy	wym.	wym.	wym.	wym.	nie
Żerdź pow. 4 m	war.	war.	tak	tak	bosak
Łódź ratownicza do 5 m	tak	tak	nie dot.	nie dot.	wym.
Deska ratownicza	nie	nie	nie	nie	nie
Deska ortopedyczna	nie	nie	nie	nie	tak

PŁ – pływalnie, KS – kąpieliska śródlądowe, KM – kąpieliska morskie, MO – miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, IB – inne baseny, PJI – pływająca jednostka interwencyjna, wym. – wymiennie: kocioł lub pas ratunkowy, łódź motorowa lub wiosłowa, war. – warunkowane posiadaniem pomostów, nie dot. – nie dotyczy

Uwagi:

1) **szkolenie ratownicze wg rozporządzenia powinno odbywać się na** pływalniach o wymiarach co najmniej 25x10x1,60 ze słupkami 0,7 m oraz na zbiorniku wodnym z linią brzegową. Parametry minimalne pływalni nie gwarantują właściwego przygotowania np. do nurkowania na głębokość 4,5 m, stanowiące miejsca potencjalnej pracy: na kąpieliskach, miejscach okazjonalnie wyznaczonych do kąpieli, większości pływalni, np. Pływalnia Astoria w Bydgoszczy ma strefę o głębokości 6 m,

2) **przy opisie zbiornika wodnego z linią brzegową** nie podano dokładniejszego opisu i jeśli nie ma nim wyznaczonego obszaru wodnego to zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne nie spełnia miejsca do zorganizowanego szkolenia ratowniczego, gdyż szkolenie na zbiornikach wodnych winno być prowadzone w wyznaczonych obszarach wodnych typu kąpielisko, miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli,

3) **rzutka 3 szt.** do potencjalnego użycia na kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli i pływających jednostkach interwencyjnych,

4) **koła ratunkowe** - 3 szt., koła ratunkowe z zasobnikiem i liną są obowiązkowo wyposażone tylko miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli i pływających jednostkach interwencyjnych. Na innych wyznaczonych obszarach wodnych są stosowane wymiennie z pasami ratowniczymi,

5) **lina ratownicza** (lina nietonąca o średnicy 6-8 mm i długości 15 m) – 2 szt. - nie stanowi wyposażenia żadnego z wyznaczonych obszarów wodnych. Do czego ma służyć, skoro nie jest wymieniona w żadnym wyposażeniu obszaru wodnego? Przy rzutce podano grubość linki minimum 6-8 mm, czyli może być grubsza, natomiast lina ratownicza 15 m o średnicy 6-8 mm jest bardzo cienka, przez co trudna do rzutu i prawdopodobnie do skutecznego ratownictwa,

6) **lina asekuracyjna** (lina nietonąca o długości 80 m) z zasobnikiem – 2 szt. - stanowi wyposażenie wszystkich wyznaczonych obszarów na wodach otwartych. Należy nadmienić, że obszary te nie mogą mieć więcej jak 50 m od linii

brzegowej, jednak można uznać, że zapas 30 m umożliwia 2 ratownikom, szczególnie w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli na skuteczną akcję ratowniczą, gdyż w tym przypadku w rozporządzeniu nie opisano, gdzie oni mają przebywać. Podobna sytuacja może mieć miejsce na kąpielisku morskim, gdyż 2 ratowników może być na brzegu i używać do akcji liny asekuracyjnej, gdzie jedna z osób obsługuje sprawne wysuwanie liny z zasobnika, a druga płynnie wpław z pomocą. W założeniu lina asekuracyjna z zasobnikiem nie powinna mieć zastosowania na kąpielisku śródlądowym, gdyż jeden z ratowników ma obowiązek być na łodzi lub pomoście od strony lustra wody, a drugi na brzegu, więc sam nie jest w stanie wykorzystać tego sprzętu,

7) **bojka ratownicza typu SP** - 15 szt., - w nomenklaturze ratowniczej bojka SP jest ratowniczą, ale w nomenklaturze handlowej jest asekuracyjną lub ratowniczą (www.ratownik24.pl). Przeznaczona do szybkich akcji ratunkowych 1/1 lub 1/2. Można ją także wykorzystać do błyskawicznej reakcji w sytuacji, gdy pływający nie może samodzielnie utrzymać się na powierzchni wody. Boja ratownicza SP jest wykorzystywana przez ratowników wodnych jako boja ostrzegająca lub sygnalizacyjna np.: przy zejściu ratownika pod wodę po tonącego. Bojka została wyposażona w długą linkę ~210 cm oraz specjalną opaskę o wymiarach 82 x 5 cm. Z tego wynika jednak, że nie nadaje się jako asekuracyjna do nurkowania ratowniczego w strefie dla umiejących pływać przy głębokościach około 3 m i większych. Nie stanowi obowiązkowego wyposażenia żadnego z wyznaczonych obszarów wodnych, dlatego jej użytkowanie do akcji ratowniczych w takim ujęciu prawnym jest dyskusyjne, gdyż w przypadku nieudanej akcji może być zarzut stosowania niewłaściwego (niezatwierdzonego rozporządzeniem sprzętu),

8) **pas ratunkowy** - 3 szt. - nie są na wyposażeniu miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli i innych basenów, a na kąpieliskach i pływalniach stanowią wymienne wyposażenie z kołami ratunkowymi. Należy przy okazji nadmienić, że koła ratunkowe są z zasobnikiem liny o długości 25 m i dlatego można je podać rzutem potrzebującemu pomocy, a następnie zaholować, natomiast pasy ratunkowe wymagają bezpośredniego podania tonącemu przez ratownika. Koło ratunkowe i pas więc zdecydowanie różnymi sprzętami ratowniczymi, koło można zastosować w przypadku osoby przytomnej i będącej na powierzchni wody, a pasem ratunkowym po bezpośrednim zapięciu można zabezpieczyć osobę nieprzytomną, dlatego też badane obszary wodne winny być wyposażone w oba rodzaje sprzętu,

9) **żerdź o długości minimum 4 m - 1 szt.**, - stanowi wyposażenie wszystkich obszarów, gdzie występują pomosty lub utwardzone nabrzeża, np. pływalni, dlatego szkolenie z ich wykorzystaniem wydaje się za zasadne,

10) **manekiny do nauki holowania** (fantom osoby dorosłej koloru czerwonego w formie torsu, z pomalowaną twarzą na inny kolor, z krótkim odcinkiem ramienia, zawierający zakręcane otwory pozwalające napełnić go wodą) - 5 szt. - ich stosowanie do szkolenia ratowniczego do kształcenia umiejętności ratowniczych w potencjalnych miejscach pracy nie budzi wątpliwości

11) **ratownicza łódź wiosłowa z linką na całej długości burt**, wiosłami i z cumą, o długości do 5 m - 3 szt. - jest nieodzownym sprzętem ratowniczym na wodach otwartych, jednak należy jednoznacznie określić jakie wymogi ma spełniać łódź w zakresie parametrów, wyposażenia ratowniczego. Poza tym dopuszcza się egzamin na kajaku, którego nie ma opcjonalnie w wyposażeniu kursu,

12) **deska ratownicza** - 1 szt. - umiejętność wykorzystania w ratownictwie wodnym wydaje się zasadne, szczególnie na kąpieliskach morskich, jednak nie stanowi wyposażenia żadnego z obszarów wodnych,

13) **deska ortopedyczna** - 1 szt. - służy do ewakuacji oraz transportu poszkodowanych i chroni ich przed kolejnymi urazami. Po wykonaniu najważniejszych interwencji i zabiegów na miejscu zdarzenia poszkodowany zazwyczaj wymaga transportu do szpitala. W przypadku urazów mechanicznych, szczególnie obrażeń kręgosłupa, do bezpiecznego przemieszczania poszkodowanych stosuje się twarde nosze typu deska ortopedyczna lub nosze zbierakowe (podbierakowe) wraz ze stabilizatorem głowy i pasami zabezpieczającymi chorego. Umiejętność stosowania w ratownictwie wodnym wydaje się zasadne, jednak nie stanowi wyposażenia żadnego z wyznaczonych obszarów wodnych,

14) **wyposażenie Pływających Jednostek Interwencyjnych** (ratowniczo-gaśniczych) - ponton lub łódź ratownicza z silnikiem, które są w ilości przynajmniej jedna na komendę powiatową (miejską) PSP reguluje Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej, a specjalistycznych grup wodno-nurkowych Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 września 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek operacyjnych Państwowej Straży Pożarnej. W przypadku działań powodziowych jednostka ta musi być przeznaczona przynajmniej dla 6 osób i wyposażona w zestaw ratownictwa medycznego R1, sprzęt ABC, ubrania nurkowe, automaty nurkowe, kamizelki ratowniczo-wyrównawcze, uprząż asekuracyjną, kołowrotek nurkowy, sprzęt oświetleniowy, kaski ochronne, maski pełnotwarzowe, urządzenia kontrolno-pomiarowe ubrania ratownicze oraz pokrowce na sprzęt. Podstawowe wyposażenie łodzi ratowniczej PSP to: indywidualne środki ratunkowe (załoga plus jeden), kotwica z liną, cuma, bosak, sprzęt przeciw pożarowy na motorowych, oświetlenie, koło ratunkowe z liną, rzutka ratownicza, radiotelefon, worek na zwłoki, tyczki i sondy, podbierak do zwłok, tuba, torba medyczna R1.

Potencjalne miejsca działań ratowniczych na obszarach wodnych, w zależności od ich specyfiki i użytkowania są zabezpieczane przez ratowników wodnych. Analizę usytuowania umożliwiającego skuteczną pracę ratowników wodnych przedstawiono w tabeli 5.

Tabela. 5. Usytuowanie i liczba ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego

Obszar wodny	Pierwszy ratownik	Drugi ratownik	Trzeci ratownik
Kąpielisko śródlądowe	od strony lądu co 100 m	Od str. wody na platfor. lub łodzi	
Kąpielisko nadmorskie	od strony lądu co 100 m	od strony lądu co 100 m	od strony lustra wody
Miejsca okazjon. wyk. do kąpieli	nie ustalono miejsca	nie ustalono miejsca	nie dotyczy
Pływalnia do 25 m	nie ustalono miejsca	nie dotyczy	nie dotyczy
Pływalnia 25-50 m	nie ustalono miejsca	nie ustalono miejsca	nie dotyczy
Pływalnia pow. 50 m	nie ustalono miejsca	nie ustalono miejsca	nie ustalono miejsca
Inne baseny	nie ustalono miejsca	nie dotyczy	nie dotyczy
Pływ. Jedn. Interwencyjna	nie ustalono miejsca	nie ustalono liczby	nie ustalono liczby

Uwagi:

1) na kąpielisku śródlądowym jeden z ratowników wodnych powinien być od strony lustra wody i przebywać na łodzi ratowniczej lub platformie umożliwiającej obserwację i umieszczoną poza strefą dla umiających pływać. Jak ma on udzielać pomocy na kąpielisku w przypadku, gdy wydzielona strefa jest skutecznie oddzielona liną z pływakami?

2) na kąpieliskach nadmorskich jeden z ratowników ma być od strony lustra wody, lecz nie napisano w jaki sposób ma tam przebywać, prawdopodobnie na jednostce pływającej,

3) nie ustalono jednoznacznie, gdzie mają przebywać ratownicy na pływalniach.

Podsumowanie

Skuteczność działań ratowników w niesieniu pomocy osobom zagrożonym utratą zdrowia lub życia w wyniku przebywania w wodzie w dużym stopniu zależy od istnienia sprawnego systemu udzielania pomocy oraz od liczby będących do dyspozycji ratowników (Ostrowski i in. 2011). Ratownicy ci powinni posiadać kwalifikacje dostosowane do specyfiki miejsc i rodzajów zagrożeń, umieć obsługiwać sprzęt do szybkiego przemieszczania i komunikowania oraz posiadać umiejętność udzielania pierwszej pomocy. Dążąc do zwiększenia efektywności działań ratowniczych, a jednocześnie pragnąc zminimalizować zagrożenia dla ratownika tworzy się programy szkolenia. Programy te powinno się konstruować w oparciu o podstawowe założenia pragmatyczne, czyli możliwie zminimalizowany objętościowo program powinien skutkować solidnym przygotowaniem uczestnika kursu do zadań przewidzianych zakresem jego przyszłych obowiązków. Celowym byłoby, zatem spróbować wydzielić taki zakres działań, które są niezbędne ratownikowi w określonych warunkach. Nieprawidłowo dobrane założenia, treści programowe, sprawdziany kwalifikacyjne skutkować mogą wówczas szkoleniem nadmiernie ogólnym lub zbyt szczegółowym, z mniejszym uwzględnianiem dostosowania warunków przyszłej pracy do konkretnych możliwości jej wykonywania. Wydaje się, zatem, że należałoby pokusić się o próbę skonstruowania programów szkolenia, których realizacja przyczyniać się będzie do optymalnego wyszkolenia ratowników, których kompetencje zwiększać będą poziom bezpieczeństwa osób na konkretnych zbiornikach wodnych.

W wyniku analizy stosownych ustaw i rozporządzeń w zakresie szkolenia ratowniczego, potencjalnych obowiązków ratowniczych i przygotowanych dla nich miejsc pracy wyartykułowano wiele rozbieżności, dlatego też należy dążyć do ich eliminacji poprzez weryfikację i tworzenie nowych uwarunkowań prawnych, jednoznacznych zarówno dla pracodawców, jak i dla pracobiorców.

Jednym ze sposobów tworzenia i weryfikacji programów szkolenia jest korzystanie z koncepcji Modułów – MES (ang. Modules of Employable Skills) propagowanej przez Międzynarodową Organizację Pracy. Metodologia MES wykorzystywana jest do tworzenia nowych, modyfikacji i uaktualniania istniejących programów. Wykorzystanie koncepcji MES umożliwia unikanie błędów i pozwala na pełniejsze korzystanie z dotychczasowych programów (Brejnak 2004). Zgodnie z koncepcją MES wydziela się z zakresu pracy zadania zawodowe – jednostki modułowe.

Głównym celem szkolenia zawodowego według koncepcji MES jest wyposażenie uczniów/kursantów w umiejętności konieczne do wykonywania zadań związanych z zakresem przyszłej pracy lub zawodem. Część programu umożliwiająca opanowanie umiejętności potrzebnych do wykonania przyszłego zadania zawodowego nazywana jest „jednostką modułową”.

Układ faz tworzenia programu i poszczególne jego dokumenty umożliwiają „przejsie” od opisu pracy, poprzez wyodrębnienie rzeczywistych zadań zawodowych – jednostek modułowych, do opisu sytuacji dydaktycznej, pozwalającej przygotowanie uczestnika szkolenia do wykonania tych zadań. Na dokumenty programu składają

się także konspekty zajęć – jednostek szkoleniowych wraz ze sprawdzianami i materiałami zawierającymi treści merytoryczne przyporządkowane do danej jednostki. Tak szczegółowe opracowanie programu szkolenia ułatwia późniejsze przygotowanie się do zajęć nauczyciela, instruktora, trenera.

Tworzenie modułowych programów szkoleń opartych na koncepcji MES polega na analizie wymogów stanowisk pracy oraz propozycji rozwiązań organizacyjno-prawnych określających tryb tworzenia, zatwierdzania i wykorzystywania standardów kwalifikacji zawodowych. Przygotowanie pracownika do pracy zawodowej na konkretnym stanowisku powinno odbywać się w warunkach **jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistości**, a warunki przeprowadzania szkolenia powinny odzwierciedlać wyposażenie przyszłego stanowiska pracy.

W kształceniu opartym na koncepcji MES istnieje wyraźne powiązanie między treścią programu nauczania i treścią pracy zawodowej. Praca w danym zawodzie (zakresie pracy) to ciągle wykonywanie różnych zadań zawodowych, łatwiejszych i trudniejszych, wykonywanych samodzielnie lub w zespołach.

W kształceniu tradycyjnym, szkolnym, a także kursowym, występują przedmioty nauczania, których opanowanie ma umożliwić wykonanie zadań zawodowych występujących w danym zawodzie lub zakresie pracy, natomiast w procesie kształcenia według programów modułowych MES uczestnik realizuje kolejne jednostki modułowe, ucząc się wykonywania odpowiadających im zadań zawodowych. Podział programu kształcenia na jednostki modułowe odpowiadające zadaniom zawodowym wydziela z obszaru wiedzy przypisanego dla danego zawodu (zakresu pracy) realizowanego tradycyjnie z przedmiotu nauczania tylko te treści, które są konieczne do wykonania zadania. Opanowanie jednostki modułowej wymaga bowiem wykorzystania wiedzy i umiejętności umieszczonych tradycyjnie w różnych przedmiotach nauczania, a nawet poza nimi.

Programy oparte na koncepcji MES można scharakteryzować w następujący sposób:

1) program nauczania jest wyraźnie zorientowany na zatrudnienie. Punktem wyjścia przy jego opracowywaniu jest analiza pracy i inwentaryzacja zadań zawodowych,

2) jasne są cele kształcenia: opanowanie wiedzy i umiejętności pozwalających na wykonanie zadania zawodowego. Cele są formułowane operacyjnie,

3) dobór treści wynika z ustalonych celów, a więc nawiązuje bezpośrednio do wymagań stanowisk pracy,

4) podział i układ treści są klarowne, w postaci zwartych, samodzielnych jednostek modułowych, które przygotowują uczącego się do wykonania zadań zawodowych,

5) programy modułowe są otwarte na zmiany: można wymieniać, usuwać, dodawać jednostki modułowe bez naruszania spójności programu,

6) programy wymuszają stosowania aktywizujących metod w pracy dydaktycznej,

7) nauczyciel występuje w roli organizatora procesu dydaktycznego, opiekuna, pomocnika, doradcy,

8) w przypadku szkolenia kursowego programy stwarzają możliwości dostosowania zakresu treści i tempa nauki do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestników (program jest zorientowany na uczącego się),

9) w przypadku szkolenia kursowego układ modułowy programu pozwala na tzw. elastyczne wejście - wyjście, tj. nauka może być rozłożona w czasie i odbywać się etapami,

10) kształcenie oparte na programach modułowych jest kształceniem zintegrowanym.

W programie opartym na koncepcji MES nie ma podziału na zajęcia teoretyczne i praktyczne. Należy jednak zaznaczyć, że nigdy w kształceniu modułowym nie pomija się wiedzy. Łączenie teorii z praktyką odbywa się poprzez stosowanie odpowiednich metod nauczania. Kształcenie umiejętności praktycznych powinno odbywać się w odpowiednio wyposażonych pracowniach, zapewniających możliwość wykonania prac praktycznych. W takich pracowniach powinny być usytuowane stanowiska do ćwiczeń, umożliwiające realizację celów kształcenia praktycznego i teoretycznego. Realizacja kształcenia w ramach jednej jednostki modułowej odbywa się podczas spotkań uczestników szkolenia z nauczycielem, które nazywa się jednostkami szkoleniowymi. Jednostki takie (zajęcia dydaktyczne) mają swoje konspekty i materiały szkoleniowe. W materiałach zawarty jest kompleksowy zbiór informacji dla uczącego się oraz nauczyciela, umożliwiający sprawne przeprowadzenie zajęć oraz ich ocenę (Brejnak 2004).

Wnioski

1. W Polsce są dobre przepisy prawne z zakresu kompetencji ratownictwa wodnego, gdzie podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego odpowiadają za bezpieczeństwo i ratownictwo wodne, a w sytuacjach kryzysowych i nagłych uruchamiane są organy administracji państwowej, funkcjonującej w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

2. Program szkolenia ratowników wodnych przygotowuje kadry w zakresie większości działań ratowniczych na obszarach wodnych, jednak nie we wszystkich potencjalnych przypadkach ratowniczych, wynikających z zagrożeń.

3. Stosowany w szkoleniu ratowniczym sprzęt ratowniczy w wielu przypadkach nie ma odniesienia do jego zastosowania w wyposażeniu obszarów wodnych, dlatego też należy zweryfikować zarówno wymogi w tym zakresie na szkoleniu ratowniczym, jak też w wyposażeniu obszarów wodnych.

Bibliografia

1. Brejnak A. *Tworzenie modułowych programów szkoleń opartych na metodologii MES*, Warszawa, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Rynku Pracy, 2004.

2. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej (2013) *Zasady organizacji ratownictwa wodnego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym*, Warszawa, ZG PSP, 2013.

3. Korzeniowski L. (2013) *Klasyfikacja nauk i metody badawcze* [w:] T.Kasperczyk red., *Poradnik metodyczny pisanie prac i prowadzenia badań naukowych*. Wydawnictwo Jet, Kraków, s. 24-31.

4. Ostrowski A., Juskiewicz M., Stanula A., Kołodziejski Z. (2008) *Cele szkolenia w ratownictwie wodnym na tle obowiązujących aktów prawnych*. Sporty Wodne i Ratownictwo, vol, 2-3, s. 23-32.

5. Ostrowski A., Juskiewicz M., Stanula A., Strzała M., Ambroży T. (2011) *Bariery rozwoju ratownictwa wodnego w Polsce związane z systemem szkolenia*. Securitologia, nr 1, s. 78-95.

6. Ostrowski A., Strzała M., Juskiewicz M., Stanula A., Skaliy A. (2015) *Szkolenie ratowników wodnych na tle zmieniających się uwarunkowań prawnych = Lifeguard training of water on the background of changing legal*. A. Ostrowski,

M.Strzała, M. Juskiewicz, A. Stanula, A. SkaliyM. Napierała, A. Skaliy red., Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku = State, prospects and development of rescue, physical culture and sports in the XXI Century: III edycja. T. 1, Ratownictwo/ University of Economy in Bydgoszcz, Voluntary Water Rescue Service (WOPR Poland), International Life Saving Federation of Europe (ILSE) Bydgoszcz: University of Economy, s. 101–128.

7. Ostrowski A., Strzała M., Skaliy A. (2015) *Nurkowanie w ratownictwie wodnym*. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki.

8. Ostrowski A., Strzała M., Stanula A., Skaliy A., Kula A., Makowiec M. (2017) *Waloryzacja łodzi patrolowych stosowanych na polskich śródlądowych i przybrzeżnych obszarach wodnych. Valorization of the patrol boats used on polish inland and Coastal waters*. Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku = State, prospects and development of rescue, physical culture and sports in the XXI century / red. Marek Napierała, Aleksander Skaliy; University of Economy in Bydgoszcz, s. 23-39.

9. Pia F. (1999) *Reflections on lifeguard surveillance programs Drowning: New Perspectives on Intervention and Prevention*. CRC Press, LLC.

10. Minister Spraw Wewnętrznych (2000) *Rozporządzenie z dnia 22 września 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek operacyjnych Państwowej Straży Pożarnej*.

11. Minister Spraw Wewnętrznych (2012) *Rozporządzenie z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego*.

12. Minister Spraw Wewnętrznych (2014) *Rozporządzenie z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej*.

13. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji (2021) *Rozporządzenie z dnia 23 września 2021 r. w sprawie kwalifikacji przydatnych w ratownictwie wodnym*.

14. Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. 109 poz. 1156).

15. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. nr 208, poz. 1240).

16. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (DZ.U. 2017 POZ. 1566).

17. Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz.U. 2013, poz. 1635).

18. Wiesner W., Kowalewski B., Szatkowski M. (2017) *Rynek usług ratownictwa wodnego w Polsce a poziom bezpieczeństwa wypoczywających nad wodą*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, nr 57, s. 91-102.

19. www.prs.pl/certyfikacja-wyrobow.html.

20. www.ratownik24.pl.